

SLAVJAN.

Časnik slovstven i uzajemen za Slavjane književne i
prosvétljene.

Vreduje i na svétlo dava Matija Majar v Celovcé (Klagenfurt).

Číslo 7. Izhadja desetput v létě po jednoj céloj listině i
velja s postninoj 3 florinte ali 2 rublja. 1874.

Басен, згодовінска повѣст, мітос.

Приповѣдка али пѣсен, ктера приповѣда нѣчто зміш-
лъена і відумана је басен; ктера приповѣда, что се је в
істинѣ згодило, је згодовінска повѣст, ктера нако припо-
вѣда нѣчто, о чем се не вѣ, али је приповѣдка чіста басен
али чіста згодовінска повѣст али је можебіті помѣшана
басен с повѣстју згодовінској, то іменују ученјакі мітос,
како бі по славјанскі рѣкел, мѣшаніна баснічка і згодо-
вінска. Ако нѣкто рече али напише, да је та али она
приповѣдка али пѣсен мітос, то је толіко, како да бі рѣкел
али написал: ја не вѣм, али је та приповѣдка али пѣсен
басен али згодовінска повѣст али можебіті мѣшаніна басні
і згодовінскіх повѣсті: с такој ізрѣкој се сцѣла ніч не
разјасні, управо јербо то значі толіко коліко, ја не вѣм.
Обічно се каже, да згодовіна почінје списом згодовінскім
Геродота (је пісал блізо лѣта 444. пред Хрістом) ктерога
зато і зову отцем згодовіне. Наравно, да су се годіле
знаменіте згодбе на свѣтѣ і пред временем геродотовім, на
згодовінске повѣсті о тѣх згодбах су нерѣдко помѣшане
баснамі, зато бі се імѣле, коліко могуче, пресудіті і прере-
шетаті басні разбраті і лучіті од згодовінскіх повѣсті і
доказамі доказаті, что і коліко спада од оніх приповѣдек
в басні і коліко в згодовіну. То је дело ізіскателя і
ізражітеля згодовіне. Нѣктері списователи, особіто нѣ-
мечкі, не разбірају приповѣдек предгеродотовіх, да бі раз-
лучілі, како бі трѣбало, басні од повѣсті згодовінскіх, него
іменују всу ту неразбрану мѣшаніцу само мітос, міс-

лечі, хто вѣ, како је то учено, ако се рече, то је мѣтос, і бі скоро за зло взелі і замѣрлі списователю, ктері се труді із тѣх предгеродотовіх приповѣдек басні одстраніті і установіті, что је в нѣх згодовинскога. Все јім је мѣтос, старогеленскі списі і пѣсни о дежелѣ тројанској, о славному мѣстѣ Ілії і његовім градѣ Пергамѣ, о тројанском цары Пријамѣ, о војскі тројанској; сама прекрасна пѣсен Іліјада і ње пѣсник преславні Гомер, все јім је само мѣтос. Зато се ізјискатель згодовіне всегда узрадује, когдаколі се нѣка предгеродотова приповѣдка окаже повѣстју згодовинској. Тако се је дѣјствительно оказало, да то нісу нікако само пuste басні, что су нам написали старогеленскі списователи о славној тројанској землѣ, о мѣстѣ Ілії і о градѣ Пергамѣ, о тројанском цары Пријамѣ, о десетлѣтној војскѣ тројанској і о разоренїі славнога Іліја. Учені Гајнріх Шліман је најшел і ізкопал с 120 копавцамі развалине славнога Іліја, онда двор (град) Пријама і царскі клад (Schatz) с множиној посудја меденога, сребернога, златога, алатіркаменога (янтарова, aus Bernstein), мед осталим два злата діјадема, само златіх перстенов 8750 і тако далѣје. Не обшірен па јако занімів попіс о ізкопанїі мѣста Іліја с његовімі драгоцѣностјамі Гајнріхом Шліманом налазі се в часнікѣ: „Иллюстрированная недѣля“. Петербург в 26. чіслѣ 1874; ктерога овдѣ своїм читателям приобчимо:

Троянскія древности.

Эпосъ древнихъ грековъ, разказанный однимъ древнимъ поэтомъ, или многими, подъ собирательнымъ именемъ Гомера, очень важенъ и для исторіи, такъ какъ положительныхъ свѣдѣній объ этой эпохѣ не имѣется, и отъ героевъ и ихъ дѣяній только сохранились пѣсни слѣнца острова Хіоса. До сихъ поръ положительно не извѣстно, гдѣ былъ несчастный городъ царя Приама, осадять который пришли, какъ говоритъ Гомеръ, 100.000 грековъ. Расказъ его, начиная съ похищенія прекрасной Елены, описываетъ борьбу грековъ съ троянцами, продолжавшуюся десять лѣтъ и окончившуюся разрушеніемъ Трои. Не только въ настоящее время, но и древніе географы не

могли указать на мѣсто, гдѣ стоялъ городъ Приама, до такой степени исчезли всякіе слѣды его. Одинъ ученый, мекленбургскій уроженецъ Гейнрихъ Шлиманъ, бывшій сначала купцомъ въ Петербургѣ и впослѣдствіи жившій въ Аѣинахъ, предпринялъ отыскать развалины Трои, не смотря на тысячелѣтія, въ теченіи которыхъ надъ остатками города слой наносной земли получилъ значительную толщину. Мѣстомъ раскопокъ онъ выбралъ на троянской равнинѣ холмъ Гисарликъ, который онъ считалъ мѣстомъ древней Трои, тогда какъ, по общему мнѣнію, предполагали, что она стояла на близъ лежащемъ возвышеніи, называемомъ Бунарбаши. Онъ предполагалъ найти развалины города Приама на плоской возвышенности, поднимающейся надъ поверхностью земли на 80 футовъ. На этомъ возвышеніи длинный холмъ, имѣвшій 8 метровъ ширины и 3000 метровъ длины, онъ считалъ акрополемъ города и не сомнѣвался, что въ этой горѣ заключены остатки Приамова Пергама. При началѣ предпріятія, ему пришлось бороться съ большими затрудненіями, заключавшимися въ покупкѣ земли, въ согласіи турецкихъ властей, приобрѣтеніи инструментовъ и т. п. Онъ предпринялъ это дело одинъ, и продолжалъ изысканія съ самопожертвованіемъ и неутомимостью; жена его, гречанка, раздѣляла труды мужа, въ негостепріимной странѣ, при постоянной непогодѣ, въ неудобномъ жилищѣ. Огромныя наслоенія позднѣйшихъ временъ ему приходилось устранить съ помощью 120 рабочихъ, въ теченіи трехъ лѣтъ, слой за слоемъ. Наконецъ успѣхъ увѣнчалъ его труды и теперь осталось только распространить дѣло, начатое Шлиманомъ. Наконецъ онъ могъ представить образованному миру свои изысканія. Вырытый имъ каналъ въ 60 метровъ длины обнаружилъ пять наслоеній, послѣ народностей селившихся на мѣстѣ Трои. Такого накопленія развалинъ на развалинахъ не было нигдѣ, кромѣ нѣкоторыхъ мѣстъ Іерусалима. Болѣе 100 тысячъ предметовъ извлечены изъ земли; они принадлежали частью грекамъ, частью до греческому періоду; слой за слоемъ открывалъ, что на этомъ мѣстѣ происходили кровавыя битвы, и что на развалинахъ разрушен-

ныхъ жилищъ побѣдители, или ихъ потомки, селились сами, пока не приходили новые побѣдители и не сжигали въ свою очередь дома поселенцевъ. Въ основаніе позднѣйшихъ построекъ вошли остатки древнихъ слоевъ. Такъ попадаются въ верхнихъ развалинахъ скульптурныя работы, рѣзба, монеты, мраморныя и изъ терракоты предметы, и надписи, относящіяся къ древнѣйшему элинскому искусству. Въ особенности замѣчательнъ одинъ фризъ съ превосходнымъ изображеніемъ бога солнца Геліоса, въ колесницѣ, съ четырьмя лошадьми съ дорійскаго храма. Этотъ слой развалинъ, имѣющій въ толщину 2 метра, относится ко времени основанія Лизимахомъ новаго Иліона. Второй слой, въ 4 метра толщины, также заключаетъ въ себѣ много предметовъ греческаго искусства, добытыхъ изъ прежнихъ элинскихъ поселеній подъ владычествомъ лидійцевъ. Потомъ слѣдуютъ три наслоенія остатковъ разныхъ находностей, отъ 4 до 7 отъ 7 до 10 и отъ 10 до 14 и 16 метровъ глубины. Въ предположеніи слѣднемъ слоѣ наткнулся Шлиманъ на множество сосудовъ, урнъ, вазъ, горшковъ, тарелокъ, блюдъ, вещей изъ терракоты, въ особенности вазъ съ изображеніемъ совы. Это былъ символъ илійской Минервы, покровительницы Трои. Затѣмъ были найдены не только серебрянныя браслеты и серьги, но въ обгорѣвшемъ домѣ найденъ остовъ женщины, подлѣ котораго лежали серьги, кольца, застежка и золотыя бусы. Все это предприимчивому ученому доказало, что онъ находится въ гомерическомъ городѣ троянцевъ. Двойные ворота, открытыя имъ, Шлиманъ считаетъ Скейскими воротами Гомера; это наконецъ подтвердило ему, что онъ рѣшилъ историческую загадку, и циклопическія постройки на перевозданной почвѣ, — дѣйствительно знаменитыя въ древности Иліонъ. Но этимъ находки не ограничились.

(Конецъ слѣді.)

О СЛѢДАХ ПРАСЛАВЈАН.

(Надальевање.)

61. Арији Инди су живели поредњени на четіри чине, на брахманскі, војничкі, сельанскі і на промисленічкі:²⁵⁾ па људи vsакога чина білі су једнако честитљиви, су білі Арији, то је, су білі славни.

Прародители Славјан су како једна част Аријев пребивали в Индији также подѣљени на четіри чине — доказ тому обстоји в том, да се нѣктерим племенам славјанским і в наше време рѣзко позна, в ктері чин су в Индији нѣх прародители спадали. Нај рѣзчајше і нај јаснѣше се распознавају Славјани, ктеріх прародители су в Индији спадали в чин војничкі і сельанскі потому, что ста біла та два чина нај људнатѣjšа і ста живела одлучено од осталих чинѠв по себѣ, нѣм се је значај нѣхова чина глобокеје утиснул і се нападнѣје обдержал і сохранил. Напротів тежје распознамо в наше време Славјане, ктеріх прародители су спадали в чин брахманскі і ремеселнѣчкі, јербо та два чина нѣста біла тако људната і људи тѣх двѣх чинѠв нѣсу пребивали одлучено од осталога народа аријскога, него су живели разсѣјани по всеј аријској земљи. Па і то се совсѣм точно тежко опредѣли, ктері Славјани су наслѣдники і потомки чина војничкога, ктері сельанскога, јербо чині і племена су се нѣколіко, аколі не много, помѣщала в том долгом, долгом времені од оне давновекости до наше добе скѠз нѣколіко тѣсуч лѣт по вечкратном і далеком преселованји својем из Индије до нѣхових нѣнѣjšних пребивалищ.

Распознавају се Славјани, в ктері чин су нѣх прародители спадали, по народних обѣчајах, і обрѣдах, по значаји нѣх народне музѣке, нѣх напѣвов, јѣгер, хоровадов і пословиц.

Народ славјанскі је в обче удивѣтельно многа зачувал і охранил од аријске просвѣте. Vsако і нај меньше племе славјанско је зачувало в својих народних обѣчајах, нѣснах, обрѣдах, приповѣдках, пословицах і загадках не мало старине индѣчко-аријске.

О брахманској просвѣти, о брахманских вѣдах і уметностах су измеѣ всѣх Славјан нај веч зачували Руси, Сербі і Болгарі, то је, Славјани православни.

Од аријскога изверстнога, рукоделја, художества і уметнѣчества четвертога чина су нај веч до наше добе зачували Руси в Тульској губернији, онда дѣвојке і жене в обче славјанске, імено Руске, Малорусије, Хорватѣце, Сербкинје, Булгарке і Словакинје — ктере і в наше време цѣло одѣло себѣ, мужем і цѣлој породицѣ оскербе; тенцицу і волну нѣкада і свѣлу (шелк, гѣдбаву) саме јако нѣжно преду, јако уметно ткају, јако красно і изкусно красе і обшвају

²⁵⁾ Bohlen 1, 28.

разнімі яркімі цвѣтамі (боја́мі, фарба́мі) і сліка́рыя́мі, тако і́зкусно і́ красно, да за́пады́які е́вропскі се́ дівом д́іве т́ім і́зверстні́м на́родні́м рукоде́л'ям.

В во́йнічкі́ ч́ін су спада́лі пра́роді́телы́ једне́ часті́ Русо́в, пра́роді́телы́ польске́ жла́хте ви́шје і́ ні́жје, хорва́тскі́х пле́мені́ташев ви́шјі́х і́ ні́жјі́х, онда́ пра́роді́телы́ Сербо́в і́ Сорабо́в лужі́чкі́х; од Сло́венцев, ко́ліко в́ѣмо, само́ об́чина Техерча́нов в Шта́јерско́ј і́ об́чина Мотні́чанов в Кра́јско́ј, і́ можебі́ті і́ н́ѣка́ част јі́ні́х пле́мен сла́вја́нскі́х, что́ се па́ко згодо́вінско́ доказа́ті не́ може.

В се́льанскі́ ч́ін је спада́л ве́чји́ д́ѣл сла́вја́нско́га наро́да, і́мено једна́ част Русо́в, в об́че Бѣ́лорусі́, једна́ част Ма́лорусо́в, осо́біто пре́быва́ју́чїх са́да в за́падно́м пре́дѣ́л' гродне́нске гу́берні́је, се́л'які́ польскі́ і́ не́жла́хті́чі хорва́тскі́, Сло́венці́ і́ јешче́ дру́гі.

62. Прі́просто, поспо́літо ма́лору́ско л́удство́ в Га́ліці́н' се́ спо́м'я́ја і́ в на́ше вре́ме јешче́ мно́гога і́з сво́јега жівле́н'я і́нді́чко́га, на прі́м'ѣр, і́ма ста́рода́вну і́зреку́: По́стїмо́ як Ра́хмане́; к то́ј і́зр'ѣ́к' прі́повѣ́дује́ тамо́шње́ прі́просто́ л́удство́ јешче́ слѣ́деча: „Розка́зую́т, що́ е́ лю́де да́леко́ де́сь на́ сход со́нця за́ чо́рными́ мора́ми, котры́ звутся́ Ра́хмане́. Оны́ су́т у Бо́га ща́стлїві́ — ду́же тве́рдо по́стят, ли́ше раз в ро́к на ве́лікде́нь мя́со ѣ́дят. А ве́лікде́нь ра́хманскі́й (ка́жут) прі́падае́ на пе́репо́ловле́нїе (25. д́ня по на́ших ве́ліко́дних́ свята́х) ко́ли ша́карлу́па свя́чено́го я́йця во́д нас а́ж до́ них че́рез мо́ре за́пли́ве.“²⁶⁾ Ма́лору́ско л́удство́ в Га́ліці́н' і́зр'і́чно спо́м'я́ја се́ сла́ві́х і́нді́чкі́х бра́хмано́в, само́ да јі́х н́ѣко́ліко́ не́точно́ зо́ве ра́хмана́мі на́м'ѣст'ѣ́ бра́хмана́мі.

63. Ма́лору́ско л́удство́ в Га́ліці́н' се́ і́зр'і́чно спо́м'я́ја, да́ ра́хмані́ пре́быва́ју да́леко́ н́ѣкдѣ́сь на́ і́зход со́лнца́ за́ че́рні́мі мо́р'яма́: і́ д́ѣ́стві́тельно́ І́нді́ја ле́жі, да́леко́ да́леко́ на́ і́зход со́лнца́ од Га́ліці́не.

64. „Бра́хмані́ се́ мно́го і́ о́стро по́сте, пре́быва́ју в н́ѣком га́јі а́лі л́ѣс'ѣ́ звун'ѣ́ м́ѣста, ж́їве́ једно́духо́, то́ је, скромно́, не́ужівля́ју месні́х једі́л, на́чїн і́ спосо́б жівле́н'я́ је ве́ѣм о́стер.“²⁷⁾ То́га се́ і́зр'і́чно спо́м'я́јају́ Ма́лорусі́ в Га́ліці́н' і́зр'ѣ́кој: „По́стїмо́ як ра́хмане́; ра́хмане́ ду́же тве́рдо по́стят ли́ше раз в ро́к на ве́лікде́нь мя́со ѣ́дят.“ — В об́че рече́но се́ і́ в на́шем вре́мені́ Сла́вја́ні́ правосла́вні́ тако́ мно́го і́ тако́ о́стро по́сте, ка́ко́ л́уді́ ні́једно́га в́броі́зповѣ́дан'я́, хрї́ст'я́нско́га. — Обі́ча́ј і́з І́нді́је!

65. Бра́хмані́ бі́лі су́ велмо́жні́ держа́внікі́, ца́рскі́ со́вѣ́тнікі́, су́ прі́лѣ́жно учі́лі се́ на́равосло́в'ју, су́ назл'ї́во по́зорова́лі по́вѣ́трї́је, по́году і́ в по́четк'ѣ́ л́ѣта, то́ је, в по́четк'ѣ́ весе́не, пра́мал'ѣ́т'я, су́ светкова́лі ве́лік праздні́к, бра́хманскі́ ве́лікде́н, су́ се

²⁶⁾ Григорій Илькѣвич: Галицкіи приповѣдки (пословице) и загадки. Вѣден 1841. стран 78. — ²⁷⁾ Страбо 712. 716.

обралі пред вратамі царскімі і всакі је раздел, что је новога із-мисліл в вѣдах і уметностях і что је новога запазіл в наравѣ і в повѣтріі і по том опазованїі је предвѣщчовал, алі буде лѣтна су-хотна алі мокротна, алі буде здрава алі наказлива болезнями — біл је то особито велик празник.²⁸⁾ — Тога великога індічкога празника се ізрѣчно спомѣјају Малорусі зовучі га великім днем рахманскім, како је згорѣ казано. Та велик ден спо-мѣјају і Русі в обче в заговорѣ 6: На укрощеніе гнѣва родимой матушки, кдѣ се рече: „На великѣ денья родился.²⁹⁾“

66. Малорусі галичскі спомѣјају, да те велик ден брах-манскі се је светковал в почеткѣ лѣта, 25. марца, на православни празник Благовѣщенія Пресвятія Богородицы; Словенці корушки і штајерскі говоре на: јебехтніцу, (од југославјанскога слова: јебати), то је, на празник пречистога спочетја дѣвице Маріје; Ма-лорусі кажу: „А великденъ рахманскій принадає на переполовленіе (25. дня по наших великодных святках).“ Те празник в старинѣ ні принадал точно на 25. ден марца, него в обче на почетек лѣта, алі точнѣје речено, на почетек весне, прамалѣтја, вігреді, зато імају Малорусі галичскі ізрѣку: На Юра-Ивана на рахманскій великденъ.

67. Малорусі галичскі знају, да се је те великден брахманскі светковал в старинѣ і да се сада не светкује веч, о том імају по-словіцу гласечу: Сего быждати, як рахманскога ве-ликдня.³⁰⁾

68. Руско льудство в селѣ Давшинѣ, јарославске губерніје пошехонскаго уѣзда і в многіх, многіх јиніх странах простране Ру-сіје се спомѣја, да је, те рахманскі, то је, брахманскі великден біл нај вечјім празником в лѣтѣ, тако великім празником „что и ла-сточка, какъ говорятъ, въ этотъ праздникъ не вьетъ гнѣзда.“³¹⁾

Льудство в пріходѣ Станіславском на Сіті јарославске гу-берніје Моложскаго уѣзда се тога также спомѣја: „День Бла-говѣщенія Пресвятія Богородицы (25. марца) здѣш-ніе простольудины почитають такъ, что ни за ка-кую работу не принимаютъ, вѣря, что и птичка въ тотъ день не завиваетъ себѣ гнѣзда.“³²⁾

Не завиваетъ гнѣзда птичка ластовка, не завиваетъ нити безбожна итица крук на те день, вѣрују Бѣлорусі. „Благовѣщеніе. Празникъ этотъ крестьяне считаютъ самымъ большимъ послѣ пасхи праздни-комъ въ году, гета святая самая большая — у яго

²⁸⁾ Диодор 2, 40. Арриан Инд. 11. Страбо 703. 694. — ²⁹⁾ Са-харовъ: Сказанія II, 20. — ³⁰⁾ Гр. Илькѣвич: Галицкіі приповѣдки (пословице). — ³¹⁾ Священникъ А. Архангельскі. Этногр. сборникъ II, 51. — ³²⁾ А. Преображенскі: Этногр. сборникъ, I, 161.

да й жа (даже) и крукъ (воронъ) гнизда ня дзѣлаиць.“³³⁾ Болгарі обхадяју і светкују те брахманскі великден нај веќеј народној светчаносту на ден св. Јуріја.³⁴⁾ В христјанској добѣ се је велик празник ускерс поіменовал: Великаноч.

69. На велик ден брахманскі су в Индіји дошли на посветоваије к цару само брахмані і само оні су смѣли се посветовати і онда предвѣшчевати: јині људи і тисті брахмані, којим се је доказало, да су трикрат нѣчто неістинитога предвѣстили, нісу смѣли предвѣшчевати. „Предвѣшчевати знали су само оні мед Индами, также ні ніті довољено превѣшчевати нѣкому јиному кромѣ брахманов.“³⁵⁾ Тога се спомѣњају і поднес Малорусі галичскі ізрѣкој при нѣх навадној: „Мовчі, коли писма не знадешь.“³⁶⁾ То је молчі јербо писма незнајучі нісі брахман і неімаш правіце говориті. —

70. Руске сказке, приповѣдке јако љубопитно і занимиво опишу житје-битје народно в оно време, когда се је брахманскі великден јешче светковал, особито в једној сказкѣ народној, ктера се односи не к 14. столѣтју по Христу, него к стародавному времені санскритскому, когда су Арији прародителі Русов пребивали јешче в Индіји і когда су се тамо светковале радости велике на велик ден.³⁷⁾

71. Брахмані су білі в великој важности мед народом. Александер М. је тѣрјал од мѣстљанов мѣста Нізе, да му одлају близо три сто војников і сто муж од членов владе, то је, од високо учених і просвѣтљених брахманов, којих је скупа біло в мѣстѣ само близо три сто: і владарь Нізе Акуфис је понуди Александру за сто брахманов три сто војников, то је за једнога брахмана по три војнике;³⁸⁾ то знаде руско људство і поднес імајуче пословицу: Единъ мудрый стоитъ за десять дурныхъ.³⁹⁾

72. Брахмані учители стали су в високом достојанствѣ і в великој честі. Брахмана учителя в вѣдах, уметностях і в промислѣ је човек біл должен сноштовати все своје живе дни јакоже својега властнога родителя. Учитель се је звал по санскритскі: гурус,⁴⁰⁾ то је по латинскі: gravis, по славјанскі: велух али велебні: Чехі, Словакі і Полькакі су охранилі доднес обичај именувати своје духовне учители: велебнімі.

73. Млад на полнолѣтен брахман, то је, 15 лет стар, біл је должен ожениті се,⁴¹⁾ биті али господарем... али пако ступиті в нѣки урад. — Те обичај і в наше време православні христјані точно і остро сполнују; в свешченике мірске нікога не сиріјемеју, ако нїје уже оженѣн. — Јако стародавні обичај!

³³⁾ Этнограф. сборникъ. II, 231. — ³⁴⁾ Arkiv za jugosl. povestnicu VIII. 273. — ³⁵⁾ Арриан Инд. 11. — ³⁶⁾ Гр. Илькѣвич: Галицкіи приповѣдки (пословице). — ³⁷⁾ Русская Беседа 1857. 4. часть 2. Смѣсь 63. — ³⁸⁾ Арриан: Поход Алекс. М. 5, 2. — ³⁹⁾ Гр. Илькѣвич: Галицкіи приповѣдки (пословице). — ⁴⁰⁾ Ману 2, 145. 225. Bohlen 2, 14. — ⁴¹⁾ Ману 3, 1. Bohlen 2, 15.

74. Брахмані су зацеңјали і докнчавали свој наук і разлаганје сваке вѣде словом ум!⁴²⁾ что толико помѣни како да би рекел: Подучеванје се почне, звѣсто послушајте і добро разуміте! — Те красні обічај су і православні свешченікі до днес сохранилі; пред него зачну читати при богослужбѣ свето писанје, восгласе слово: Премудрост!

75. Ктоже брахмане учече је в Индіји послушал імѣл се је сподобно весті, ні смѣл покашљевати ніті пљувати, сіцер су га изключили за тисти ден із дружбе, како човека безочнога і неоторнога.⁴³⁾ Тога се і в наше време јешче спомѣњају Малорусі галичскі пословицой: Будь добрымъ выслушачомъ, будешь добрымъ повѣдачомъ;⁴⁴⁾ исто тако говоре і Польакі: Kto chce bydz dobrym powiedaczem, trzeba aby bul dobrym sluchaczem.

76. Брахмані в Индіји су подучеваје вмѣс приповѣдовали не мало светіх приповѣдек іменованіх по санскритскі: пуранас, по геленскі: ieros logos.⁴⁵⁾ Немало тѣх светіх приповѣдек індічких су се прародітелі Славјан научили од брахманов і јих је напамѣт сі приповѣдовали од рода до рода і људство славјанско сі јих приповѣдује до наше добе. Од брахманов іма људство ту множину народніх нравонаучніх приповѣдек, ктере нісу само нѣкі праздні міті, нісу праздне відумке алі змішљотіне разјарене фантасіје народне, како се нѣкогда криво піше, него су свете приповѣдке свака в потвердѣнје нѣкога великога наука.

77. Брахмані су білі једні велможні державнікі, царскі советнікі, уряднікі, надзірателі, велеучені учітелі, другі велечестіті жреці і всі ті су уживали велику чест високога чина і раді тога су се звали і се і тепер зову брахманамі, то је, свѣтлімі, разсвѣтљєнімі, јаснімі: те індікі обічај су прародітелі Славјан в Индіји спріјелі і су га охранилі доднес на примѣр: Словенці називају своју високу і учену госпуду свѣтлімі і просвѣтљєнімі; Малорусі в Галичинѣ величају своју домородну і учену госпуду на примѣр обрану в сборѣ Матице галичко-руске: Свѣтлоє собраніє! Свѣтліи мужи.⁴⁶⁾ Таке в книжевној рушчинѣ је знан наслов: сіятельный, ясний; в сербшчинѣ: сјајні і јасні; в чешчинѣ: osvícenu, і в польшчинѣ: jasny. — Обічај індічкі!

78. Аріји первога і другога чина, то је, брахмані і војакі су імѣли в Индіји также санскритскі наслов: двіга, по славјанскі: два крат родѣні: Чехославјані су охранилі нѣчто індічкому наслову подобнога говоречи за нѣмечкі: Hochwürden = dvoji sti hodny, dustojni, то је: двоје честі врѣдні.

79. Брахмані жреці, ктері су требе оправљали, сватбе управ-

⁴²⁾ Ману 2, 74. 86. 83 . . . Böhlen 1, 212. Страбо 712. —

⁴³⁾ Страбо 712. — ⁴⁴⁾ Гр. Илькѣвич: Галицкіи приповѣдки. —

⁴⁵⁾ Страбо 713. — ⁴⁶⁾ Литературный сборникъ издаваемый галицко-рускою матицею въ Львовѣ 1870. стр. 117 і 119.

льали су спадали к посебној дружбѣ брахманов і су звали се дружкамі: в Русіји управитель сватбе, који намѣстује брахмана-дружка, зове се в обче при рускіх сватбах і в наше време: дружком; то је обічај із Индіје!

80. Брахмані су всегда палицу в рукѣ имѣли в знаменце своје велебности і својега достојанства: в Русіји іма управитель сватбе, дружко, намѣстник брахмана-дружка в рукѣ плеть. В Корушкој особито в зільској долині іма вадавец (вабівец), то је, муж, ктері вабі покровніке, сородніке і пријателѣ к сватбѣ, всегда палицу обредну окрашену широкој, красівој, шелковој лентој (рудечој черньолој жогој, верпчој).⁴⁷⁾ Індічки обічај!

Pobožne pèsni.

8. Božična.

Iz Goričkoga, se poje, kogda okolo oltarja k ofru gredu.

Vsi ljudje hrejo v tempel,
svet Jahim tudi hre
s svojo lepo žjeno
lubo sveto Anico.

Sveta Ana pokleknila
vmjes mladih deklicah;
deklice čez njo mermrale
čez sveto Anico.

Sveta Ana hore vstala,
souzice vternila;
sveta Ana hore vstala,
souzice vternila.

Sveta Ana pokleknila
vmjes mladih fantičov:¹⁾
fantje čez njo mermrali
čez sveto Anico.

Sveta Ana hore vstala,
souzice vternila;
sveta Ana hore vstala,
souzice vternila.

Sveta Ana pokleknila
vmjes starih vdovic:
vdovice čez njo mermrale
čez sveto Anico.

Ti nisi žjena zakonska,
ker nimaš tri in trideset ljet:
sveta Ana hore vstala,
souzice vternila.

Sveta Ana pokleknila
vmjes zakonskih žjenic:
žjenice čez njo mermrale,
čez sveto Anico.

Ti nisi teha vrjedna,
de med nami tu klečiš,
ker nimaš poroda,
poroda božjeha.

Sveta Ana hore vstala,
souzice vternila.
Sveta Ana hore vstala,
souzice vternila.

⁴⁷⁾ Ману 2, 45. Віді: Указатель русской этнографической выставки въ Москвѣ 1867 на странѣ 74 число 35.

Sveta Ana pokleknila
vmjes zakonskih možov:
možje čez njo mermrali
čez sveto Anico.

Ti nisi teha vrjedna,
de med nami tu klečiš:
ker nimaš poroda,
poroda božjeha.

Sveta Ana hore vstala,
souzice vtornila;
sveta Ana hore vstala,
souzice vtornila.

Vsi ljudje hrejo k ofri,
sveti Jahim tudi hre
s svojo lepo žjeno
lubo sveto Anico.

Vsi ljudje dajo k ofri
po starem rjeparji, ²⁾
sveti Jahim tudi dau
po dva goldinarja.

Sveta Ana tudi dala
po starem tolarji,
skoz to Boha prosila,
de b' ji Boh en porod dau.

Boh ji je en porod dau
lubo rožo Marijo,
Marija je rodila
vsmileneha Ježuša.

¹⁾ mladenčev. ²⁾ penez četririh starih krajcarjev. — Ta pësen je očevidno hristjanska, osnovna jeji misel je hristjanska i arijsko-slavjanska: Žena, ktera neima poroda božjega, ni vrédna, da živi niti med mladimi deklicami, niti med mladenčami, niti med vdovami, niti med zakonskimi ženami, niti med zakonskimi mužmi, to je, ni vrédna da živi med ljudmi: tako se je i v starom sovetë počitalo za veliku kazenj božju, ako zakonski ljudje nisu imeli poroda božjega.

9. Kolednička.

Zapisana v žabničkoj dolinë, obče znana takže v ziljskoj i rožiskoj dolinë v Koruskoj.

K temi leti novemu,
k temi rojstvi božjemu;
k temi leti novemu,
k temi rojstvi božjemu:
Marija je rodiua Ježuša!
Marija je rodiua Ježuša!

Marija terga rožmarin,
Marija terga rožmarin:
to ni nobeden rožmarin,
to je le Ježuš Marijin sin:
Marija je rodiua Ježuša!
Marija je rodiua Ježuša!

Marija spljeta krancel¹⁾ zuat,
Marija spljeta krancel zuat,
to ni nobeden krancel zuat,
to je le Marija z Ježušam:
Marija je rodiua Ježuša!
Marija je rodiua Ježuša!

Marija terga ljep marjón,
Marija terga ljep marjón,
to ni nobeden ljep marjón,
to je le Marijin zuati tron:
Marija je rodiua Ježuša!
Marija je rodiua Ježuša!

Marija terga lilija,
Marija terga lilija,
to ni nobena lilija,
to je le nebeška zarija :
Marija je rodiua Ježuša !
Marija je rodina Ježuša !

Marija terga nagelne,²⁾
Marija terga nagelne,
to niso nobeni nagelni,
to so le nebeški angeli :
Marija je rodiua Ježuša !
Marija je rodina Ježuša !

1) věnec. 2) Nelken, gvozdik. — To pēsen pēvaju v Źabnicah mlade deklice na boŹiĉen predveĉer, 24. decembra, hodajuĉ od hiše do hiše po cēloj vesī. To je jako torŹestveni, Źvateĉni i prazdniĉni obred.

10. Koledniĉka v ĉest duhovniku.

Zapisal Jakob Volĉiĉ v Istrē.

1. Ćastitliv je duhovski stan,
ki si ga je izvolo¹⁾ Jezus sam.
Mi vam oĉmo sveto pesem peti
od Jezusa od Marije
od rojstva boŹjega,
od tega leta novega.

2. Stoji stoji ravno polje,
po polji stezica vglajena,
po nji gresta duhovna dva
k enimu moŹi bolanemu,
kir sedem let bolan leŹi,
prelepo mu ga spovedata,
lepo mu ga obhajata,
v sveto nebo pripravlata.

3. Na polji je cerko²⁾ zidana,
noter so mi altari tri,
prelepo so mi Źtiftani,³⁾
s belmi perti pregerneni,
na altari ĉerne bukvice,
na njih maŹnik maŹavajo,
verne duŹe z vic jemlejo,
v sveto nebo pripravljajo : — —

4. Na vaŹe lepo poŹtenje
daj vam Bog zdravlje, veselje
in vsi nebeŹki angeli
naj vas bodo varvali
in v sveto nebo pripravljali : — —

5. v sveto nebo svetli raj
Bog nam ga vošči ⁴⁾ ino daj,
per vas ostani sveti Duh,
z nam pa pojde večni Bog.

Ta pésen se može zapéti na troji način i sponob; odstavek 1. i 5. se zapojeta vsegdar i med nju se vzeme po jednom iz ostalih tréh, ali 2. ali 3. ali 4. ¹⁾ izvolil. ²⁾ cerkev. ³⁾ zadužbinoj uredjéni, učredjeni, postavljeni. ⁴⁾ dozvoli, dopreje.

11. Kolednička v čest děvojki.

Zapisal Jakob Volčič v Istré.

1. Dober večar Bog daj deklica!

Marija je lepo kronana, ¹⁾
dober večar Bog daj deklica,
Marija je lepo kronana.
Mi ti čemo sveto pesem peti,
od Jezusa od Marije
od rojstva božiga
od tega leta noviga.

2. Stoji stoji gora visoka,

na gori drevca zelena
pod drevcam hladna senčica
v senčici zvirá merzla voda
merzla voda studensčica,
per vodi stoji zlati stou,
na stoli sedi Marija,
v krilci derži dete mlado,
dete mlado vsmilenga Jezusa,
v rokah derži zlati križ,
na križi je zapisano
sedem zlatih puhštábov, ²⁾
de je to dete pravi Bog.

3. Stoji stoji polje ravno,

po polji stezica vglajena.
Kdo je vgladil stezičico?
Marija po njej popótvala
s svojim sinam Jezusam.
Na polji raste jablanca
pod njo je hladna senčica,
Marija tam počivala,
pod jablanco počivala,
jablanca začne precvetati.

4. Stoji, stoji ravno polje,
na polji vertec ograjen,
polen rožic nasajen
plave, rudeče, višnjeve,
nobene rožce lepši ni,
kakor je lepa Anica.
Anica mi je venec spljetala;
Jezusu na glavo djevala.
Vselej pomagaj nam Anica
de k Mariji pridemo
k Mariji v sveti raj,
Bog ga nam vsem kupej daj.
5. Zdaj ti je pesen spojana ³⁾
na tvoje lepo poštenje,
daj ti Bog zdravlje, veselje
in vsi nebeški angeli
oni te bojo varvali,
v sveto nebo spravljali,
v sveto nebo, svetli raj,
Bog nam ga vošči ino daj,
per teb ostane sveti Duh,
z nam' pa pojde večni Bog.

Ta pësen se poje kako predstoječa; ima tri oddëlke, prvi i peti se zapoje vsegda i v srëdu se uzeme jeden od ostatnih ali drugi ali tretji ali četvrti, kako se pevcam sljubi i kako se jim zdi i kaže priličneje.

1) nëm. gekrönt. 2) nëm. Buchstaben, pismena. 3) izpëti, dopëti.

Kratke novinke.

Kako se šire zameti prenosnoga pëska v Buharskoj. V osmom svezkë carsko ruskoga zemljopisnoga občëstva v Petrogradë piše g. Sobeljev:

„Čestokrat sem slišal prebivajuč v městě Samarkandě, kako su Buhari narëkali, da se neprestano od lëta do lëta dalje šire zameti pëskove tako, da burani (burje) pëskovi često zasuju i zapisipaju neočakovano cële poljane dobro navodnjene i rodovitne pëskom nëkoliko črevljev (stop) globoko. Tako je na primër okraj Varandzi naležejiči k Buharë predže jako obljudnjeni i premožni sada po večjej časti s mnogimi selami docëla pëskom zasut i obivatelji su morali se izseliti. Jini okraj Romitan ležeči zapadno od města Buhare su pëskovi burani lëta 1868 na jeden mah tako opustošili, da je moralo 16.000 rodbin, porodic, zapustiti svoja polja i svoja posestva i se preseliti dalje na vihod (iztok). Pozorovalo se je,

píše g. Sobeljev, da zameti pěskove se največ šire primim směrom od severovihoda k jugovihodu i sada preté i groze uže samomu městu Buharě. Buhari, s kterimi je spisovatelj občeval v Samarkandě, su terdno prepričani, da v ne dalekoj době se i město Buhara pěskom zaveje i zaspe. Některi izmed njih se sicer tešivaju, da vode vodorova (kanala) žerovšanskoga budu zaprečile, da se pěsek ne bude dalje širil, pa večja část obivateljev prece měni, da se nevarnost približuje. Spisovatelj neče gadati, ali se Buhara konečno pogubi ali ne, jerbo se ne zna, na kteri čin i sposob i kako berzo se šire prenosni pěski v srědnjej Asiji: to pa je jisto, da te zameti pěskove se le več i več bližaju městu ne samo směrom severozapadnim nego i od jinih stran. Zavoljo razširovanja ogromnih zamet pěskovih po poljanah buharskih, kako je uže rečeno, se obivatelji odseluju v bližju krajinu ruskoga Turkestanu. V četireh poslednih lětah se je preselilo iz Buhare i iz sosednih kanatov samo do (ruskoga) okraja žerovšanskoga nad 60.000 osob. Ale okraj te je uže sada dosta zaljudnjen, ker v krajah, kdě je zemlja dobro ovlažovana pride na jednu četvertnu zemljepisnu milju 7000 duš, rodovitnoga zemljišča je pako v rečenom okraji jednom 145.000 desjatin ali 275.500 naših juter ali oralov. Obivateljev se je počitalo lěta 1872 blizu 334.200 duš obojega spola tako, da pride na jednu glavu 0,44 na jednu porodicu (o 5 glavah) 2·2 do 2·6 desjatin rodovitne zemlje. Ale čto se zgodi, ako se rozmnože obivatelji jašče o 100.000 glav, čto se može zgoditi i pravdě je podobno, da se zgodi i to v najbližšej době? Onda ne ostane Buharam nič jinoga, nego preseliti se dalje i osaditi se globokeje v (ruski) Turkestan. To bilo bi koristno i blagopolučno oběm stranam. Rusam bi pribilo sil zemljedělnih i promiselnih, Buharam bi se pako takže pomoglo, jerbo bi v ruskih okrajah pod deržavnoj spravoj uže ustalenoj se oprostili utiskovanja svojih duhovnikov, ktere prosto ljudstvo jako nenavidi, sovraži, i bi si lahko lepše uredilo svoju domačnost. G. Sobeljev misli, da su to širenje pěska v Buharsku sposobile i naredile posebno dvě reči, da v některih krajinah kanata su se lěsi, gozdi, iztrebili i vodovodi se srušili i zasuli. V severnoj časti kanata su se razkladali v dobah starodavnih dosta razsegi lěsi, gozdi, Saksaverski. Veliku část těh lěsov su osobito v poslednih lětah posekali za voglariju. To je jasno, da pokrajina gola, brezlěсна se pred zaveje, zanosi i zaspe pěskovimi zametami, posebno ker su te pokrajine sklonjene proti severu i da sipki pěski od severozapada k jugovihodu neprestano dalje i dalje zemlju rodovitnu zavejaju. Druga ješče mnogo podstatnějša pričina postoji v tom, da su vode ponikle, se posušile i zibnule, i da se je ljudstvo izselilo osobito iz severne i severnozapadne časti kanata. Iz věsti gospodom Sobeljevim na městě sobranih i iz pozostalih razvalin velikolěpih někogda vodovodov se da suditi, da su te krajine v starodavnih dobah imele ne samo dosta vode, nego i mnogo obiva-

teljev, da su bile v obče dosta rodovitne i premožne. Trije veliki vodovodi vodeći vodu iz rék Sir-Darja i Jani Darja su svlaževali severnu, zapadnu i južno čast kanata. G. Sobeljev je léta 1869 prejisikal v gladovoj stepě Džizak-Činoskoj visehel i razvalen rov jednoga iz téh vodovodov deset mil daleko. Vodovod toti vodeći vodu iz rečišča Sir-Darja je segel, kako se pravi, do severne časti kanata; drugi vodovod je šel takže iz Sir-Darja i je navodnjoval zapadnu i južnu čast kanata i seže do města Kara-kulu; tretji posljednič je dobivljal vodu iz Jani-Darja i je vlek el se od severa k jugu skoz sadajnu puščavu Kizil-Kum (modri pėsek) takže do města Kara-kulu. Vse dokazuje, da su ti kraji bili silno zavodnjeni. Ako se vpraša, ali su se skazili po vdalostjah političkih ali prirodnih, na to odpovė g. Sobeljev, da su toga krive največ vdalosti političke i pozdnėje jednom priroda sama, to je burani pėskovi, kteri su učinili puščavoj iz krajin pred cvėtečih.

Tako pripovėduje se, da je blizo pred 300 létami kan Abdullah hoteč kazniti Kirgise severno od Buharska skitajuče se za jih napade razbojničke (najezde zbojničke) je ukazal zasuti za nekoliko mil daleko ustje onoga vodovoda, kteri je iztek el iz Jani-Darja. Drugi vodovod, kteri zapasa, zasobuje, oskerbi Kara-kul vodoj su ukazali skaziti i zasuti domorodci iz podobnih pričín. Kada su se vodovodi skazili i zasuli, obivateljam ni bilo moguče živet i dalje v onih krajah, oni su se zato izselili i krajine su vimerle i dokonalo se spustošile; prenosni pėski su se onda svobodno razširovali neprestano dalje i dalje, dokleže nisu se tako opasno razširili, kako su sada. Tomu zlu se ne može braniti jinače, nego znova zavodnjevanjem te puste krajine.“ — (Iz českoga v Zlatnom Prage izlazečega časnika „Světazora“.)

Takove zemljepisne i narodopisne vėsti iz onih oddaljenih asijskih krajin su jako zanimive osobito Slavjanam, jerbo se iz njih vidi, kako utešeno tamo napreduje med ondešnjimi plemenami rusko-slavjanska prosvėta i kako narod slavjanski opet po malu obsadjuje pokrajine svoje pradavne domovine Arijane, kdě je prebival blizo od 20. stoletja pred Hristom — o čem bližeje na svojem městě. —

Listnica vredničtva. Radostno smo sprijeli spis uz. sl. slovarja od gospodov Jurja Humarja i od Lovro Janžekoviča. Slava! Da bi imeli već takih učenih i marljivih vlastencev! G. J. V. v Ljublaně. Spišite nek kratek sostavek v „Slavjan“ cirilicoj, keru tako izverstno pišete. Gosp. G. K. v M. v Kranjskoj: Vaše pripovėdke pošljemo v bližnih dneih. Akademische Lesehalle Wien: Smo poslali vsa čisla létošnjega „Slavjana“ — ni vredno nektere čisla izpuščati.

